

.....

การกำหนดอายุสมัยเมืองโบราณเวียงแหง อำเภอเวียงแหง
จังหวัดเชียงใหม่ จากหลักฐานทางโบราณคดี
อเนกฤทธิ์ อมรชัยพัฒน์

บทคัดย่อ

การกำหนดอายุสมัยเมืองโบราณเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จากหลักฐานทางโบราณคดี

จากการศึกษาพบว่าเมืองโบราณเวียงแหง มีร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ในสมัยอดีตตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ราว 5,500 ปีมาแล้ว จัดอยู่ในกลุ่มที่ใช้เครื่องมือแบบโฮบิเนียน อาศัยอยู่ตามเพิงผาหรือถ้ำบนภูเขาที่ไม่ไกลจากแม่น้ำ ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์หาของป่า ต่อมาจึงเริ่มรู้จักที่จะรู้จักทำการเพาะปลูก และนำสัตว์มาถัก ลักษณะทางสังคมน่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็ก และเริ่มที่จะเข้ามาใช้พื้นที่ราบบริเวณหุบเขาแคบ ๆ กระทั่งเข้าสู่ยุคสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญอย่างยิ่งของบ้านเมืองในดินแดนล้านนา จากการขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่อำเภอเวียงแหง จำนวน 4 หลุม พบร่องรอยการอยู่อาศัยของชุมชนโบราณเวียงแหง สมัยแรกสุดน่าจะมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ในสมัยรัชกาลของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984-2030) ถือว่าเป็นยุคทองของล้านนา บ้านเมืองในดินแดนล้านนา รวมถึงเมืองโบราณเวียงแหงต่างมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดแทบทุกด้าน เห็นได้จากหลักฐานของซากโบราณสถานที่กระจายอยู่ทั่วแอ่งที่ราบเวียงแหง จำนวนมากกว่า 50 แห่ง และหลักฐานจากโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปปางมารวิชัยศิลปะล้านนา (เชียงแสน) ที่วัดห้วยหก และที่วัดเวียงแหง อย่างไรก็ตามเมืองโบราณเวียงแหงเริ่มเสื่อมลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่แนวชายแดนจึงประสบกับภัยสงครามอยู่เสมอ ผลจากการขุดค้นทางโบราณคดีนำไปสู่ข้อสันนิษฐานนี้ คือ พบว่ามีการอยู่อาศัยค่อนข้างเบาบาง ผู้คนเวียงแหงต้องมีการอพยพอยู่บ่อยครั้ง จึงไม่สามารถรวมตัวเป็นชุมชน

ใหญ่ จนในที่สุดเมืองโบราณเวียงแหงก็ถูกทิ้งร้างไป จนกระทั่งเข้าสู่สมัย
รัตนโกสินทร์

Abstract

The Historical Dating Of Ancient Wiang Haeng Town, Chiang Mai Province Based On Archaeological Evidence

From this study it was discovered that there were pre-historical people inhabiting Wianghaeng ancient town approximately 5500 year ago, (Horbiniant group). These people lived in caves near the river and hunted in the surrounding area. Subsequently, the people learned how to cultivate plants and domesticate wild animals and therefore became a small, permanent community which used the plain near the hill. This historical period was a very important time for the development of the northern lands, including Wianghaeng ancient town. The excavation at Wianghaeng ancient town found traces of early habitation from the period 16-17 A.D. which was the golden age of the Northern town (Lanna) during the rein of King Tilokkarat. Wianghang ancient town was completely excavated due to the fact that there are over 50 ruins around the Wianghaeng plain. One of the most significant finds was the Lanna Buddha, found from Huayhok and Wianghaeng temple. However, Wianghaeng ancient town started to decline in 17-18 A.D. due to it's frontier which resulted in it suffering from the negative effects of war. The results of the excavation support the understanding that Wianghaeng was a small town with a small population which often migrated. This meant that the community never grew and was abandoned in Rattanakosin period.

การกำหนดอายุสมัยเมืองโบราณเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จากหลักฐานทางโบราณคดี

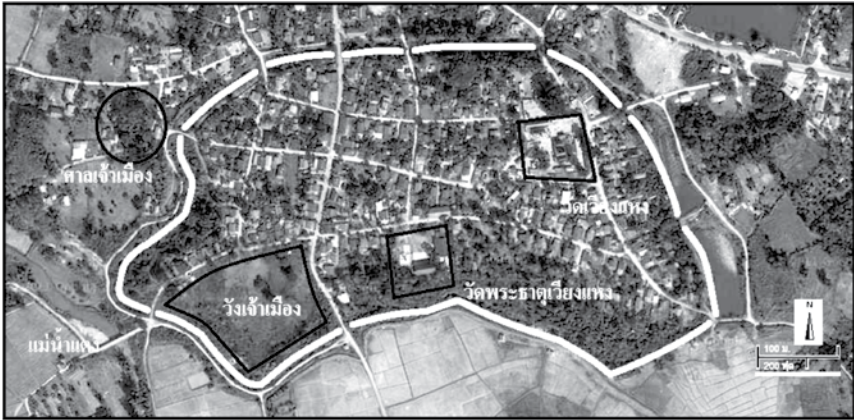
อเนกฤทธิ อมรชัยพิพัฒน์ *

Anekrit Amornchaipipat

เมืองโบราณเวียงแหงตั้งอยู่ในแอ่งขนาดเล็กของที่ราบแม่น้ำแตง มีเทือกเขาสูงโอบล้อม ตัวเมืองมีรูปร่างคล้ายเม็ดถั่ว เนื้อที่ประมาณ 126 ไร่ ความสูงของพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 730 เมตรจากระดับน้ำทะเล โดยมี ความลาดเอียงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีคูน้ำล้อมรอบแสดงลักษณะ ขอบเขต มีแนวกำแพงดินเพียงด้านทิศเหนือเพียงด้านเดียว ในส่วนด้าน ทิศใต้-ทิศตะวันตก-ทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีลักษณะเป็นหน้าผาลาดเอียง ลงสู่ลำห้วย (คูเมือง) ซึ่งใช้เป็นปราการธรรมชาติ ตั้งห่างจากลำน้ำแตง 50 เมตร (ชาติชาย ร่มสนธิ์ และคณะ, 2546 : 4-1) ถือเป็นลักษณะของ การสร้างเมืองโดยอาศัยลักษณะภูมิประเทศในวงโอบของแม่น้ำแตงเป็น เกณฑ์บังคับ

เมืองโบราณเวียงแหงถือว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของเชียงใหม่ และเป็นเมืองบนเส้นทางเดินทัพและเส้นทางการค้าขายตามแนวชายแดน ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายพม่ามาตั้งแต่โบราณ ในพงศาวดารเชียงใหม่ฉบับ ภาษาพม่า หรือ Zinme Yazawin ซึ่งเป็นตำนานที่พม่าบันทึกไว้ในช่วงที่ พม่าปกครองเชียงใหม่และล้านนา ในช่วงที่มังนรธาช่อปกครองเชียงใหม่

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

สภาพทั่วไปของเมืองโบราณเวียงแหง

ช่วง พ.ศ. 2122–2150 ซึ่งคงชำระใหม่ในช่วงหลังโดย Sithu Gamani Thingyan (2003: 38) ถือได้ว่าเป็นเอกสารชิ้นสำคัญและเก่าที่สุดที่กล่าวถึงชื่อเมืองแหง (Muang Haeng) และเอกสารชิ้นนี้ทำให้ทราบว่าเมืองแหงเป็นส่วนหนึ่งใน 57 หัวเมืองล้านนา (เชียงใหม่) มีสถานะเป็นเมืองขนาดกลางจากหนึ่งในหกเมืองของเชียงใหม่

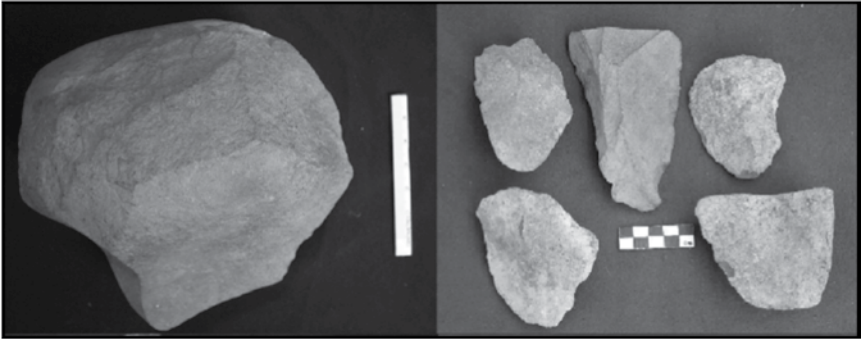
ร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของเมืองแหงปรากฏให้เห็นจากซากโบราณสถานที่ยังกระจายตัวตามแอ่งเวียงแหงมากกว่า 45 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายนอกตัวเมืองโบราณที่มีแนวกำแพงดินและคูน้ำล้อมรอบ แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่โบราณสถานเกือบทั้งหมดถูกทำลายลงคงเหลือเพียงซากปรักหักพังและแนวฐานของอิฐ จนยากที่จะศึกษารูปแบบทางศิลปกรรมได้ แต่อย่างน้อยที่สุดร่องรอยดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของเมืองเวียงแหงได้เป็นอย่างดี

จากการสำรวจทางโบราณคดีในพื้นที่ในเขตอำเภอเวียงแหงของชาติชาย ร่มสนธิ์ และคณะ เมื่อปี พ.ศ. 2547 พบเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ในสมัยอดีตกระจายอยู่ตามพื้นที่อำเภอเวียงแหง เช่น เครื่องมือหินกะเทาะ กล้องยาสูบ หินบด เงินราง เบี้ย ภาชนะดินเผาทั้งในและต่างประเทศ ประเกท กระปุก จาน/ชาม ไห เป็นต้น แสดงให้เห็นร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ในพื้นที่อำเภอเวียงแหงมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2547 ชาติชาย ร่มสนธิ์ และคณะ ได้ทำการขุดค้นทางโบราณคดีภายในเมืองโบราณที่มีคูน้ำล้อมรอบ ถือว่าเป็นครั้งแรกที่มีการขุดค้นทางโบราณคดีตามหลักสากลขึ้นในอำเภอเวียงแหง โดยทำการขุดค้นและตรวจสอบ จำนวน 4 หลุม ตรงบริเวณใจกลางเมืองโบราณเวียงแหง ตรงบริเวณสถานีตำรวจเก่า และตรงบริเวณแนวกำแพงดินด้านทิศเหนือ

สามารถอธิบายได้ว่า พื้นที่ภายในเมืองโบราณเวียงแหงน่าจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ 2 สมัยด้วยกัน คือ สมัยที่ 1 เป็นสมัยแรกสุดของการเข้ามาใช้พื้นที่ หลักฐานที่พบได้แก่ เครื่องถ้วยสันกำแพง (พุทธศตวรรษที่ 19 - 22) เครื่องถ้วยเวียงกาหลง (พุทธศตวรรษที่ 21 - 22) เครื่องถ้วยเงินสมัยราชวงศ์หมีง (พุทธศตวรรษที่ 22 - 23) และสมัยราชวงศ์ซิง (ราวพุทธศตวรรษที่ 23 - 25) และสมัยที่ 2 เป็นระยะเวลาที่มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2549 ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์ และบัณฑิตย์ สมประสงค์ (2549: 23) ได้ทำการการขุดค้นทางโบราณคดี ในแหล่งโบราณคดีเพิงผาแม่ป่อง (ถ้ำแม่เตะ) ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หลุม ขนาด 2 x 2 เมตร สามารถกำหนดชั้นวัฒนธรรมได้ 3 ชั้นวัฒนธรรมคือ ชั้นวัฒนธรรมที่ 1 มีอายุน้อยกว่า 5,580 ปีมาแล้ว จัดอยู่ในยุคโฮโลซีนตอนกลางจนถึงยุคหินใหม่ พบเครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือสะเก็ดหิน รูปแบบเครื่องมือหินส่วนใหญ่เป็นทรงยาวรี ขอบคมรอบด้าน ส่วนปลายบนกว้างกว่าส่วนฐาน ชั้นวัฒนธรรมที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการในพื้นที่ในช่วงนี้เป็นเวลานานกว่าชั้นวัฒนธรรมที่ 1 และชั้นวัฒนธรรมที่ 3 พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาหลายชิ้น ทาบ ยังไม่ปรากฏร่องรอยของภาชนะเนื้อแกร่ง และภาชนะเคลือบ ยังคงพบเครื่องมือหินและสะเก็ดหินจำนวนมาก และชั้นวัฒนธรรมที่ 3 จัดให้อยู่ในช่วงสมัยประวัติศาสตร์ คือ สมัยล้านนา ซึ่งเป็นชั้นที่พบร่องรอยของชิ้นส่วนภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่ง และภาชนะประเภทเครื่องถ้วยเงิน (Blue & White) ยังคงพบเครื่องมือหิน เครื่องมือสะเก็ดหิน และชิ้นส่วนสะเก็ดหิน สันนิษฐานว่ามีอายุร่วมสมัยกับโบราณสถานที่ยังพบในเมืองโบราณเวียงแหง ราว พ.ศ. 2000 (กำหนดอายุจากอัฐิของโบราณสถานแห่งหนึ่ง ด้วยวิธีเทอร์โมลูมิเนสเซนซ์)

เครื่องมือหินกะเทาะ และเครื่องมือสะเก็ดหินที่พบในพื้นที่อำเภอเวียงแห่ง

ส่วนในการดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีของผู้เขียน ได้ทำการขุดค้นนอกพื้นที่เมืองโบราณเวียงแห่งที่มีคูน้ำ - แนวกำแพงดิน เพื่อที่ได้จะนำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ด้านในเมือง ซึ่งจะทำให้มองเห็นภาพโดยรวมของลำดับการตั้งฐาน และที่จะได้กำหนดอายุสมัยของเมืองโบราณเวียงแห่งให้เกิดความชัดเจนขึ้น ซึ่งการขุดค้นทางโบราณคดีในครั้งนี้ ทำการขุดทั้งหมด 4 หลุม ในบริเวณพื้นที่วัดกำแพงงาม จำนวน 3 หลุม (TP.1 TP.2 TP.3) และในพื้นที่วัดป่าสัก 1 หลุม (TP.1 วัดป่าสัก) สามารถแบ่งชั้นวัฒนธรรมได้ดังนี้

หลุมขุดค้นวัดกำแพงงาม TP.1 และ TP.2 แบ่งชั้นวัฒนธรรมได้ 2 ชั้นคือ ชั้นวัฒนธรรมแรก เป็นชั้นการอยู่อาศัยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่มีการอยู่อาศัยเบาบางพบหลักฐานเครื่องมือหินกะเทาะ และชั้นวัฒนธรรมที่ 2 เป็นชั้นการอยู่อาศัยในสมัยล้านนา พบหลักฐานประเภทภาชนะดินเผาเคลือบจากแหล่งเตาสันกำแพง แหล่งเตาเวียงกาหลง แหล่งเตาอินทิล ประเภทภาชนะดินเผาไม่เคลือบจากแหล่งเตาล้านนา เศษกระเบื้องดินเผา และเศษอิฐ

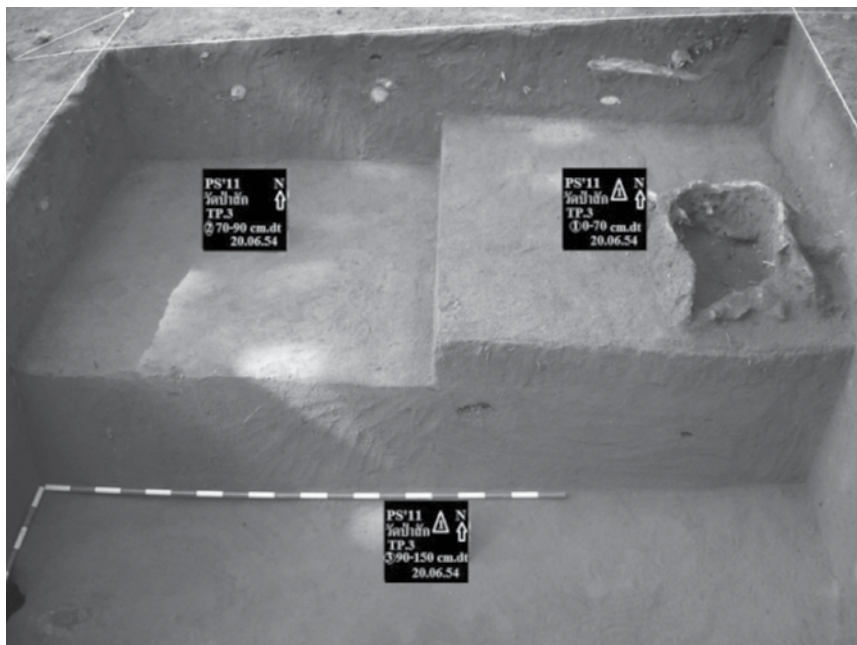
ส่วนหลุมขุดค้น TP.3 แบ่งชั้นการอยู่อาศัยได้ 2 ชั้นวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 พบว่ามีการเข้ามาใช้พื้นที่กิจกรรมของมนุษย์ที่เบาบาง หลักฐานที่พบได้แก่ ผางประทีป ตะปูโบราณ อาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับ การสร้างโบราณสถาน

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่พบร่องรอยกิจกรรมมนุษย์ต่อเนื่องจากชั้นแรก แต่เบาบาง หลักฐานที่พบได้แก่ ผางประทีป ตะปูโบราณ เครื่องมือ ลักษณะขนาดเล็กคล้ายลิ้มหรือส้อมทำจากหิน พบหลักฐานประเภทภาชนะดินเผาเคลือบจากแหล่งเตาสันกำแพง แหล่งเตาอินทิล และส่วนใหญ่พบ เศษกระเบื้องดินเผาและเศษอิฐเป็นจำนวนมาก ซึ่งคงเป็นช่วงระยะเวลาที่ โบราณสถานพังทลาย

หลุมขุดค้นวัดป่าสัก TP.1 พบชั้นกิจกรรมของมนุษย์ในอดีตเพียง สมัยเดียว ซึ่งอยู่ในชั้นดินบนสุด หลักฐานที่พบได้แก่ กล้องยาสูบ พบหลักฐานประเภทภาชนะดินเผาเคลือบจากแหล่งเตาสันกำแพง แหล่งเตาเวียง กาหลง ประเภทภาชนะดินเผาไม่เคลือบจากแหล่งในล้านนา นอกจากนี้ ยังพบเตาประกอบอาหาร 1 เตา

ผลการวิเคราะห์โบราณวัตถุที่พบในแต่ละชั้นวัฒนธรรมของหลุม ขุดค้นทั้ง 4 หลุม สามารถอธิบายได้ว่า บริเวณพื้นที่ภายนอกและบริเวณ พื้นที่ภายในเมืองโบราณเวียงแหง พบว่ามีการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในอดีตที่ค่อนข้างเบาบาง ชั้นวัฒนธรรมที่มีความชัดเจนที่สุดเป็นชั้นวัฒนธรรมสมัย ล้านนา ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในชั้นดินที่ 1 - 2 หลักฐานที่พบได้แก่ เครื่องถ้วย แหล่งเตาสันกำแพง (พุทธศตวรรษที่ 19 - 22) เครื่องถ้วยเวียงกาหลง (พุทธ ศตวรรษที่ 21 - 22) และเครื่องถ้วยอินทิล (พุทธศตวรรษที่ 21 - 22) (สายันต์ ไพรชาญจิตรี, บรรณารักษ์, 2540: 19) กล้องยาสูบ (พุทธศตวรรษที่ 22 - 23)

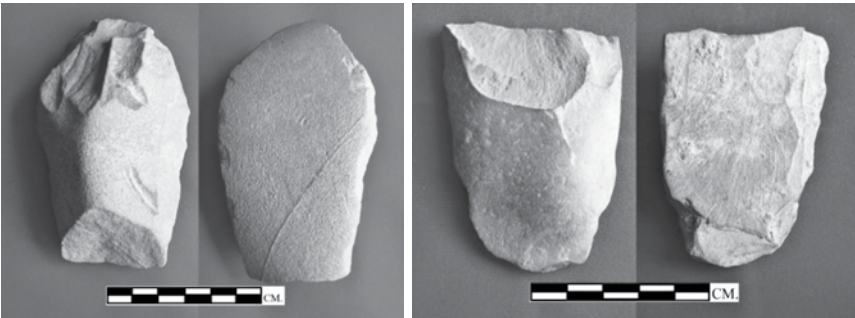

เตาประกอบอาหาร พบในหลุมขุดค้น TP.1 วัดป่าสัก

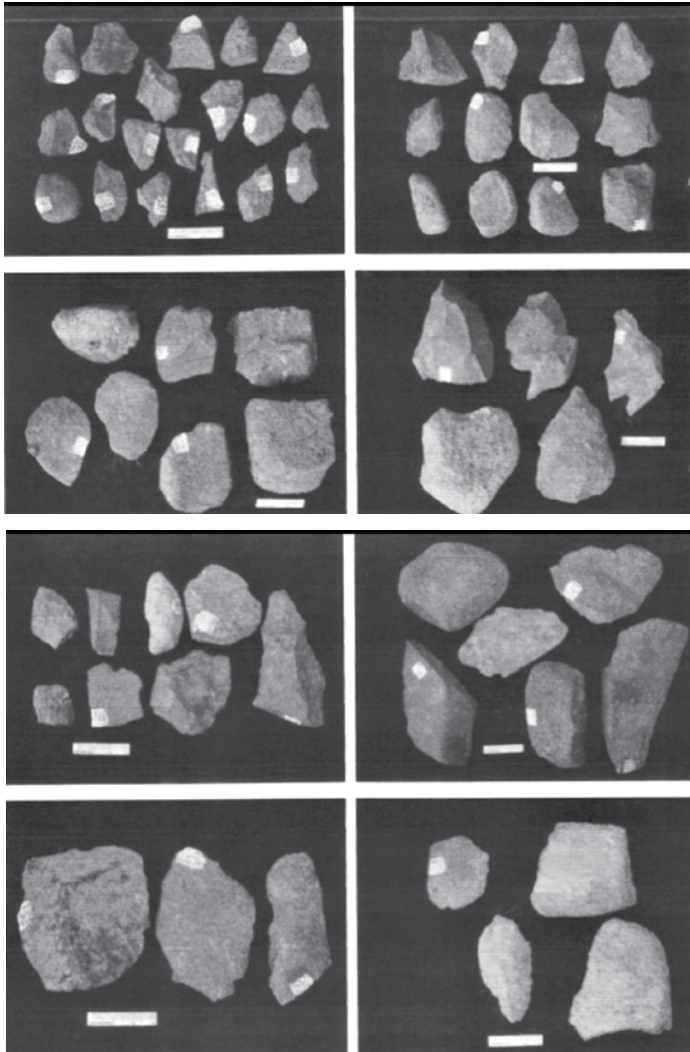

กลองยาสูบที่พบในหลุมขุดค้น TP.1 วัดป่าสัก

ในส่วนการพบเครื่องมือหินกะเทาะในหลุมชุดค้นวัดกำแพงงาม TP.1 และ TP.2 ในชั้นดินที่ 2 อาจแสดงถึงการก้าวกระโดดของช่วงอายุสมัยทางวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอเวียงแหง จากวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ราว 5,000 ปีมาแล้ว กระโดดมาสมัยวัฒนธรรมล้านนา หรือเครื่องมือหินกะเทาะดังกล่าวตกทอดหรือยังคงนิยมใช้กันในกลุ่มวัฒนธรรมกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่อำเภอเวียงแหง อันเนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์และความห่างไกลของพื้นที่ ทำให้การติดต่อกับชุมชนภายนอกที่มีความเจริญกว่าทั้งเรื่องวัฒนธรรมและเทคโนโลยี เข้ามาในพื้นที่อำเภอเวียงแหงช้ากว่าพื้นที่อื่น ๆ ในดินแดนล้านนา หากเชื่อตามนั้นก็ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนกึ่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่เวียงแหง เริ่มรู้จักการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม ก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงยุควัฒนธรรมประวัติศาสตร์ล้านนา

เครื่องมือหินที่พบในหลุมชุดค้นที่ TP.1 และ TP.2 วัดกำแพงงาม

ตัวอย่างเครื่องมือหินที่ขุดค้นในพื้นที่เพิงผาแม่ป่อง (ถ้ำแม่แตง)

อนึ่งในการขุดค้นทางโบราณคดีทั้งจากการขุดค้นพื้นที่ภายในเมือง และจากการขุดค้นพื้นที่ภายนอกตัวเมืองที่มีคูน้ำล้อมรอบ พบว่าปริมาณหลักฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์และตีความเพื่อที่จะหาอายุสมัยของเมืองโบราณเวียงแหงมีปริมาณที่น้อยมาก จำเป็นต้องหาหลักฐานอื่นมาช่วยในการวิเคราะห์ดังกล่าว ซึ่งพอที่จะนำมาศึกษาได้บ้าง ได้แก่

การวิเคราะห์เจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยม วัดกำแพงงาม

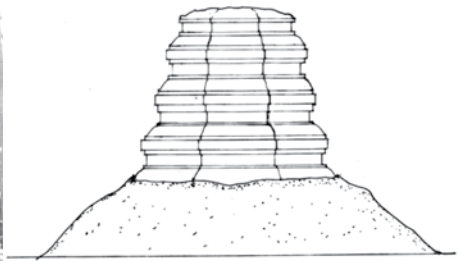
เจดีย์วัดกำแพงงามเป็นเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยม ที่เป็นเจดีย์สมัยล้านนาที่สมบูรณ์ที่สุดในพื้นที่อำเภอเวียงแหง ส่วนฐานถูกดินทับถม สันนิษฐานว่าคงเป็นฐานในผังแปดเหลี่ยมที่รองรับส่วนเรือนธาตุที่ประกอบด้วยชุดบัวถลาในผังแปดเหลี่ยม 4 ชั้น (คงมี 5 ชั้นแต่ถูกชั้นดินทับถม) แต่ละชั้นคั่นด้วยท้องไม้เป็นจังหวะให้ห่างออกจากกัน ส่วนยอดหักหายไป ซึ่งลักษณะของการทำเจดีย์ที่มีชุดบัวถลาในผังรูปสี่เหลี่ยมหรือหลายเหลี่ยมในล้านนานั้นได้รับความนิยมมากตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 21 โดยมีเพิ่มขนาดชุดบัวถลาให้สูงขึ้นและหลายชั้น ซึ่งจะทำให้องค์ระฆังเหลี่ยมมีขนาดเล็กตาม (สันติ เล็กสุขุม, 2549: 80) กลุ่มเจดีย์ประเภทนี้ได้แก่ เจดีย์วัดพระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ องค์เจดีย์ที่เห็นในปัจจุบันน่าจะเป็นงานบูรณะในสมัยของพระเจ้าเมืองเกษเกล้าในปี 2081 เจดีย์วัดชมพู เจดีย์วัดเชษฐา เจดีย์วัดหมื่นคำตวง เจดีย์วัดดวงดี จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงเจดีย์วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดน่าน ซึ่งเจดีย์กลุ่มนี้ล้วนแต่มีอายุการสร้างไม่เก่าไปกว่าพุทธศตวรรษที่ 21 แล้วทั้งสิ้น (ธนธวกิตติกานต์, 2549: 64)

จากรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยมวัดกำแพงงาม อำเภอเวียงแหง จึงจัดอยู่ในกลุ่มของเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยมดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นด้วยเช่นกัน ซึ่งคงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 – 22 และ

หากจะเปรียบเทียบรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยมวัดกำแพง
งามกับเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยมในล้านนา พบว่ามีความใกล้เคียง
กับเจดีย์ของวัดพระธาตุดอยสุเทพ เพียงแต่ไม่มีส่วนฐานยกเก็จที่รองรับ
ตัวเรือนธาตุเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญที่สุดวัดหนึ่งของเมือง
เชียงใหม่ ชาวเวียงแหงเองคงเลือกที่จะเอาวัดที่สำคัญอย่างเช่นวัดพระธาตุ
ดอยสุเทพมาเป็นแบบในการสร้างเจดีย์ทรงระฆังแปดเหลี่ยมไว้ ณ เมือง
เวียงแหง

วิเคราะห์พระพุทธรูปมารวิชัย วัดห้วยหก

เป็นพระพุทธรูปที่มีจารึกได้ฐาน แต่ระบุปีที่สร้างไม่ชัดเจนว่าอาจ
จะเป็น พ.ศ. 1994 หรือ พ.ศ. 2054 หรือ 2114 (ฮันส์ เพนธ์, พรรณเพ็ญ

เจดีย์รูปหลายเหลี่ยม ทรงแปดเหลี่ยม วัดกำแพงงาม
1 : 50

เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดกำแพงงาม และ
ภาพลายเส้นเจดีย์ทรงระฆังในผังแปดเหลี่ยมวัดกำแพงงาม

เครือไทย และศรีเลา เกษพรหม, 2536: 56-59) การศึกษาพุทธลักษณะของพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งวัดห้วยหก พบว่ามีพุทธลักษณะเช่นเดียวกับพระพุทธรูปปางมารวิชัย (พระพุทธรูปสี่หิรัญ) วัดพระเจ้าเม็งราย เมืองเชียงใหม่ ทุกประการ ซึ่งพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งวัดพระเจ้าเม็งรายถือว่าเป็นพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งที่มีจารึกที่ฐานที่เก่าที่สุด สร้างโดยพระมหาสังฆราชศรีสัตถรามา ในปี พ.ศ. 2013 ดังนั้นพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งที่วัดห้วยหกน่าจะมียุคใกล้เคียงกันกับพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งที่วัดพระเจ้าเม็งราย ซึ่งน่าจะเป็นช่วงหลัง พ.ศ. 2000 เนื่องจากการสร้างพระพุทธรูปที่มีจารึกได้ฐานระบุดักราชและผู้สร้างรวมทั้งการอุทิศถวาย กำลังเป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลของพระเจ้าติโลกราช เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาครบรอบ 2000 ปีของพระพุทธศาสนา (กรมศิลปากร, 2551: 175) ดังนั้นพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งวัดห้วยหกคงสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2054 ซึ่งถือว่ามีระยะเวลาใกล้เคียงกับพระพุทธรูปสิงห์หนึ่งวัดพระเจ้าเม็งรายมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป เมืองโบราณเวียงแหงจากการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีทั้งที่ได้จากการดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีทั้งพื้นที่ในเขตตัวเมืองที่มีคูน้ำล้อมรอบ และพื้นที่ภายนอกเมือง พบว่ามี การเข้ามาใช้พื้นที่ของคนในสมัยอดีตที่ค่อนข้างจะเบาบาง ชั้นวัฒนธรรมอยู่ในสมัยประวัติศาสตร์ เป็นชั้นสมัยล้านนา จากการวิเคราะห์หลักฐานประเภทเครื่องถ้วยได้แก่ เครื่องถ้วยสันกำแพง เครื่องถ้วยเวียงกาหลง และเครื่องถ้วยอินทขิล สันนิษฐานได้ว่าอายุของเมืองโบราณเวียงแหงน่าจะอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 สอดคล้องกับหลักฐานเจดีย์แปดเหลี่ยมวัดกำแพงงาม ซึ่งคงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 และพระพุทธรูปปางมารวิชัยด้วยเช่นกัน

พระพุทธรูปปางมารวิชัยวัดพระเจ้าเม็งราย
เปรียบเทียบกับพระพุทธรูปปางมารวิชัยวัดห้วยหก
อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่

เมืองเวียงแหง น่าจะมีความรุ่งเรืองสูงสุดตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช เจ้าผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคทองของล้านนาอย่างแท้จริง เมืองแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาต่างก็รับเอาความเจริญเข้ามาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของพระพุทธศาสนา ถือว่าชาวเวียงแหงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการสร้างศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาขนาดต่าง ๆ จำนวนมากกระจายทั่วแคว้นเวียงแหง และการสร้างพระพุทธรูปปางมารวิชัยสำริด ในแบบศิลปะล้านนา (เชียงแสนราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22) หากเปรียบเทียบกับจำนวนผู้คนในขณะนั้นถือว่าเป็นพลังศรัทธาอันแรงกล้า และแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองได้เป็นอย่างดี จากนั้นจึงค่อย ๆ เสื่อมลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 - 23 เนื่องจากต้องประสบภัยสงครามอยู่เสมอ จึงทำให้การอยู่อาศัยไม่ยาวนานมากนัก และถูกทิ้งร้างในที่สุด จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงเริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามายังพื้นที่ดินแดนเวียงแหง จากการศึกษาหลักฐานประเภทเอกสารพบว่าเวียงแหงร้างผู้คนจนกระทั่ง พ.ศ. 2417 รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดให้พระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ให้ราษฎรเมืองกืด จำนวน 50 คน ไปรักษาเมืองแหง (ชัยยงไชยศรี, 2546: 10)

อนึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับอำเภอเวียงแหง ว่าเป็นพื้นที่สวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตามที่นักวิชาการบางท่านเสนอผลจากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่อำเภอเวียงแหง ไม่พบหลักฐานโบราณวัตถุใดๆ ที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โบราณคดีสมัยอยุธยาในพื้นที่อำเภอเวียงแหง แม้แต่การศึกษาเรื่องราวจากเอกสารโบราณก็ยังไม่สามารถนำมาสรุปได้ แต่กลับต้องระมัดระวังอย่างยิ่งหากจะนำมาใช้ เนื่องจากมีความคลาดเคลื่อนในเรื่องชื่อเมืองที่

นอกจากต้นฉบับ จำเป็นต้องทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดความชัดเจน
ของหลักฐานจนนำมาสู่ข้อยุติต่อไป

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. **ศิลปะเมืองเชียงแสน**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2551.
ชาติชาย ร่มสนธิ์ และคณะ. “การขุดค้นทางโบราณคดีเมืองโบราณเวียงแหง
อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.” รายงานเสนอต่อกรมไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2547.

ธนธร กิตติกานต์. “เจดีย์วัดพระแก้ว สรรคบุรี จังหวัดชัยนาท.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์ และบัณฑิตย์ สมประสงค์. “การขุดค้นแหล่ง
โบราณคดีเพิงผาแม่ป่อง บ้านลีซอแม่แตง ตำบลเมืองแหง อำเภอ
เวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.” รายงาน เสนอต่อกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทย, 2549.

สันติ เล็กสุขุม. **ศิลปะล้านนา และศิลปะหริภุญชัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2549.

สายันต์ ไพรัชญาจิตร, บรรณาธิการ. **โบราณคดีล้านนา**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด (จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกร่วมเฉลิมฉลอง
ในปีกาญจนาภิเษกและในวาระเมืองเชียงใหม่มีอายุครบ 700 ปี),
2540.

อันส์ เพนธ์, พรรณเพ็ญ และศรีเลา เกษพรหม. “จารีกวดหมื่นคนต.” ใน
จุลสารคลังข้อมูลจารีกล้านนา 5.(ม.ป.ท., 2536): 56–64. มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม. 2536.

Sithu, Gamani Thingyan. **Zinme Yazawin** (Chronicle of Chiangmai).
Translated by Thaw Kuang., and Ni Myint. Universities Historical
Research Center. 2003